

pa so obravnavane vse plošče do 5. stoletja pr. n. št.

V poglavju o kronologiji so sumarno, toda kritično, predstavljene kronološke sheme različnih avtorjev za Rim, Veje, Bizencij, Tarkvinjo, Etrurijo, Picenum in Abruco. Na *tabeli 3* je tako predstavljena tudi sinhronizacijska kronološka shema.

Sledi poglavje o zgodovini raziskovanj, ki se je začela že v 19. stoletju. V tem poglavju tudi izvemo, da se večina avtorjev ukvarja predvsem z namembnostjo "poloklepov" oz. oklepnih plošč. V tem pogledu veliko težav povzroča predvsem okrogla plošča, saj se jo pogostokrat interpretira kot pokrov, del konjske opreme ali ščitno grbo.

Pisani viri o oklepnih ploščah so skromni, tako velja za najstarejšo šele Livijeva omemba v Zgodovini Rima iz konca 1. st. pr. n. št.

Starejše so statuete lokostrelcev z naprsnimi ploščami iz Sardinije, upodobitve na daunijskih stelah, na menhirju iz Castelletta Ticina itd. Zelo znana je npr. statueta vojščaka iz Capestrana. Vojščak, poleg orožja in nakita, nosi na oprsju tudi okroglo oklepno ploščo tipa Alfedena. Tip je dobil ime po nekropoli iz Abrucov, kjer se v grobovih poleg oklepne plošče pojavlja tudi podobna oborožitev, kot jo ima pravkar omenjeni vojščak.

Sledi najpomembnejše poglavje z osnovnimi podatki o najdbah, ki skupaj s slikovnim gradivom predstavljata osnovo zvezku. Pred zaključnim poglavjem pa avtor s številnimi argumenti še dodatno utemeljuje ugotovitev, da so bile kvadratne in okrogle bronaste plošče resnično del vojaške opreme.

Skratka gre za delo, ki nam odstira pogled na del opreme italškega vojščaka. Naj ob zaključku zato poudarim, da je dragocenost zvezka v tem, da so ti predmeti zbrani na enem mestu ter slikovno dobro predstavljeni. To pa je tudi osnovni namen serije PBF.

Anton VELUŠČEK

August Oxé, Howard Comfort, Philip Kenrick: *Corpus vasorum Arretinorum. A Catalogue of the Signatures, Shapes and Chronology of Italian Sigillata. Second edition.* Antiquitas, Reihe 3, Band 41. Habelt, Bonn 2000. ISBN 3-7749-3029-5. 554 strani, veliko slik, zgoščenka.

Prva izdaja *Corpus vasorum Arretinorum*, ki jo je pripravil Howard Comfort na podlagi rokopisa Augusta Oxéja, je izšla leta 1968. Knjiga, v kateri so zbrani žigi lončarjev, je takoj postala najpomembnejši priročnik za študij italške sigilate. Po objavi je Comfort nadaljeval z zbiranjem podatkov za suplement in na koncu ves arhiv predal Philipu Kenricku. Kenrick je opravil popolno revizijo prve izdaje, pri čemer je uporabil poleg Comfortovega arhiva tudi originalne Oxéjeve zapiske. Dopolnil je zbirko s podatki iz najpomembnejše literature do leta 1996.

V novi izdaji so obravnavani žigi na italškem tipu sigilate, ki je definiran po enakih kriterijih, kot so veljali za *Conspectus formarum terrae sigillatae italico modo confectae* (Bonn 1990). Se pravi, da je vključena sigilata iz proizvodnih središč italškega polotoka, Padske nižine (vključno s proizvodnjo čaš Aco in skodelic Sarius) ter sigilata iz Lyona. V delu je zbrana ogromna, reprezentativna količina gradiva, seveda pa ni bilo mogoče zajeti popolnoma vse. Za razliko od prve objave je Kenrick poizkusil datirati lončarje, kar je bilo včasih zelo težko. Glavna opora za datacijo so bile oblike žigov in posod, ki so določene po *Conspectusu*.

Ne samo v fazi priprave publikacije, temveč tudi v izdaji sami je Kenrick v celoti izkoristil možnosti, ki jih nudijo računalniki. Nova objava ni zgolj suplement, temveč popolnoma revidiran, dopolnjen in na novo urejen katalog. Pred seboj imamo kombinacijo dveh medijev: knjige in relacijske baze na zgoščenki. Zaradi računalniške baze so nastale bistvene

razlike med starim in novim katalogom tako v strukturi kot tudi v vsebini, ki je sedaj bistveno bolj bogata.

V uvodnih poglavjih knjige so objavljene kratke študije o namenu žigov, o osebu delavnic, pregled proizvodnih središč in razvoj proizvodnje. Proizvodnja sigilate se deli v štiri velike kronološke faze: 40 do 20/15 pr. Kr., 20 pr. Kr. do 15 po Kr., 15 do 50 po Kr. in po 50 po Kr.

Glavnina knjige je katalog žigov, ki so urejeni po abecednem redu gentilicijev. Objavljene so *risbe* tipov žigov posameznih lončarjev, lokacija delovanja lončarja ter približen čas delovanja. Na koncu je *tipologija okvirjev* žigov. Knjiga se zaključuje s konkordanco med prvo in drugo izdajo ter z indeksom.

V drugem delu uvoda knjige najdemo vodnik po zgoščenki. Relacijska baza na zgoščenki je bistveni del publikacije, ki pa jo risbe v knjigi dopolnjujejo. Sestavljena je iz devetih povezanih tabel. Tabela *Lončarji*, ki bo verjetno najbolj uporabljana, vsebuje zbrane podatke o posameznih lončarjih z vsemi viri: pregledom oblik posod, tipov žigov, najdišč, datacij, krajev delovanja. Dodani so tudi zbirni podatki s seznamom vseh žigov, razširjenostjo, tako po provincah kot tudi s koordinatami posameznih najdišč. Druge tabele so *Tipi žigov*, *Motivi* (dodatni motivi na okvirju), *Posode* (omogoča identifikacijo vsake posode v katalogu), *Najdišča* (določena s koordinatami; tabela vsebuje številne podrobnosti, kot so sezname upoštevanih posod in kontekstov ter bibliografija), *Datacije* (datirani sklopi), *Bibliografija*, *Reference* (povezuje posamezne posode z bibliografijo) in nazadje *Tabela s kombiniranimi podatki* za posamezen žig. Baza ima najrazličnejše možnosti iskanja: po črkah žiga, okvirjih, motivih itd. Nudi možnosti prikaza razširjenosti posameznih lončarjev ali skupin, seznamov lončarjev, ki so izdelovali posamezne oblike, seznamov lončarjev, ki so uporabljali posamezne tipe okvirjev, statističnih podatkov o preskrbi posameznih provinc ter kartiranja izdelkov iz posameznih proizvodnih središč.

Nova izdaja *Corpus vasorum Arretinorum* je gotovo eno najboljše in najpomembnejših del na področju rimske arheologije v zadnjih desetletjih. Obravnava zelo pomembno vrsto arheološkega gradiva, ki je v ogromnih količinah razširjeno po vsem imperiju. Relacijska baza je omogočila objavo veliko večje količine podatkov, kot bi bila mogoča samo v knjižni izdaji. Omogočila je tudi povezovanje raznovrstnih podatkov, na najrazličnejših ravneh. V veliki meri je odpadel vpliv avtorja, da predstavitev podatkov podredi zgolj cilju svoje raziskave. Jasna in dostopna objava virov bo olajšala številne nove raziskave. Omogočila bo, na primer, poglobljanje v podrobnosti, ki se tičejo posameznih lončarjev, lončarskih delavnic, oblik posod ali posameznih najdišč. Še pomembnejša pa je baza za razumevanje delovanja lončarske proizvodnje in trgovine v celotnem imperiju v drugi polovici 1. st. pr. Kr. in v 1. st. po Kr.

Jana HORVAT

Eleni Schindler Kaudelka, Ulrike Fastner, Michael Gruber: *Italische Terra Sigillata mit Appliken in Noricum.* S prispelkom Gerwulfa Schneiderja. Archäologische Forschungen 6. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Denkschriften 298. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2001. ISBN 3-7001-3025-2. 311 strani, 112 slik, 105 tabel, zgoščenka.

V monografiji je obdelana posebna skupina keramike: tera sigilata z nalepljenimi okraski (aplikami). Okraševanje z nalepkami se pojavlja na aretinski in poznopadski sigilati (*terra sigillata tardo-padana*). Aretinsko keramiko z nalepljenimi okraski so izdelovali od poznoavgustejskega obdobja do tretje četrtine 1. st., razširjena pa je bila v velikem delu imperija. Poznopadske delavnice intenzivno izvažajo v Norik od klavdijskega obdobja dalje, delujejo pa do sredine 2. st. Poznopadska